

імпровізувати. Під час комунікації клоуни залучають пацієнта до своєї гри або пристосовуються до тої, яку пропонує сама дитина. Так, наприклад, лікарняний клоун може зробити «укольчику» подушці, побитися кульковими мечами, нагодувати ляльку й таке ін. У такому жанрі ніби «віддзеркалюється» лікарняна дійсність, яка оточує дитину, і страшний шприц вже не несе біль, а стає казковим фонтаном і занурює пацієнта в інший паралельний світ.

Таким чином, лікарняна клоунада уособлює соціальний феномен, вона отримала інтернаціональне підґрунтя і виступає міжкультурним каналом взаємодії. В даній професії важлива роль належить волонтерському руху та громадській позиції, адже стабільної державної підтримки та фінансування на даний час немає. Проте, лікарняні клоуни виконують важливу соціальну функцію – всіма своїми засобами допомагають зберегти, підтримати, відновити фізичне, духовне та соціальне здоров'я. Різноманіття їх практик дозволяє кожному пацієнту обрати для себе такі, що відповідають його віку, фізичним потребам, соціальним очікуванням.

1. Здоров'я // Словник – довідник з екології: навч.-метод. посіб. / уклад. О. Г. Остапішина. – Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2013. – С. 96–97.

2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BC%D1%96%D1%>
85

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОГО СПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ

Роксоляна Призванська,

асистент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи

У повсякденному житті ми повсякчас перебуваємо під впливом звуків, постійне тиражування та репродукування музики засобами масової інформації, використання її як фону чи емблеми (наприклад, у рекламі), обумовлює те, що музика стає засобом специфічного впливу на особистість.

Значний вплив музики на людину визначається глибоким взаємозв'язком елементів музики, так званих засобів музичної виразності – мелодії, ритму, темпу, гармонії, ладу, динаміки з усіма важливими сферами

психіки людини. Музичний ритм й такт, як спосіб організації та членування музики, під час якого вона активно входить в сутність людини, глибоко пов'язані з діяльністю, яка діє у вольовій сфері, а саме – ритм і такт активізують процеси, пов'язані з фізичним тілом та вольовою діяльністю людини. Гармонія, як одночасне звучання кількох музичних тонів, що створюється за допомогою інтервалів і акордів, пов'язана з емоційною, чуттєвою сферою людини. Саме звучання певних інтервалів викликає у людини душевний рух (всередину та назовні), а поєднання тонів в акорді викликає народження різних почуттів та емоцій (від симпатії до антипатії, від любові до ненависті). Мелодія, як лінія руху музики, звертається до сфери сприйняття людини, до розумової діяльності. Чистота звучання тону та його чіткий і зрозумілий рух за певним шляхом вгору чи вниз відображає процес ясного руху думки людини. Говорячи про вплив звучання музики, ми особливо враховуємо елемент руху. Мова йде про ритмічний рух (швидко, повільно), мелодичний рух (вгору, вниз), а також безпосереднє (зовнішнє) відображення руху через музику – танок, супровід музики жестами, що передають образ (рух річки, пташки, завірюхи й т.д.) у різному темпі.

Таким чином, виходячи з глибинних зв'язків музики та людини можна зрозуміти, яку роль відіграє звучання музики у побудові взаємовідносин дитини з навколишнім світом. Процеси виникнення та метаморфози ставлення, розуміння і контактів з навколишнім світом співвідносяться з процесами, що виникають в результаті впливу музики на дитину (В. Вюнш, З. Кодай). Під час активного сприйняття музики, темпу та ритму, тембру звучання музичного матеріалу, певних музичних інтервалів, дитина знаходиться то у переживанні свого внутрішнього стану, то у переживанні зовнішнього світу – як «вдих-видих» – своєрідне дихання в музиці. Мелодійне переживання музики також пов'язане з рухом почуттів дитини – рух мелодії вгору викликає душевний вихід назовні (у світ), а рух мелодії вниз – душевне повернення до себе. (В. Вюнш). Психологи стверджують, що невербальні засоби спілкування відіграють особливу роль у відносинах з дітьми, які ще не мають сформованого понятійно-сенсового апарату, яким володіють дорослі. Неважко помітити, що саме рухи та спів, які є вираженням музичної експресії, складають у дітей елемент їхньої природної активності й завдяки цьому знаходяться набагато ближче до дитини, дозволяючи їй «висловитись» і бути успішною.

Дитина, що має порушення розвитку, може не завжди повною мірою сприймати музику і належним чином самовиражатися через неї. Однак, вплив музики все одно зберігається та торкається емоційно-вольової та розумової сфер дитини. Це підтверджується й тим фактом, що багато дітей з особливими потребами обдаровані в музичному плані. Тому можна стверджувати, що цей вид мистецтва є своєрідними

«воротами» для емоцій і почуттів (душі) та індивідуальності («Я») такої дитини, крізь які вона може відкрити свій внутрішній світ, та набути можливості встановити справжні стосунки з навколишнім світом. Проте, коли йдеться про дітей з порушеннями розвитку (фізичного, психічного, розумового), особливо аутичних дітей, важливо розуміти, що для таких дітей музика є важливим засобом взаємодії з навколишнім світом, підґрунтям для побудови взаємовідносин з ним.

Окремо слід сказати про фізіологічний аспект впливу музики. Виходячи з наукових досліджень фахівців у галузі музичного сприймання (В. Хольцапфель, К. Кьоніг, В. Вюнш та ін.) було виявлено, що завдяки музиці рухи людини стають повільнішими і це пов'язано з будовою слухового апарату. Кістки, які знаходяться у порожнині вуха між барабанною перетинкою та «равликом» (Cochlea) (молоточок, коваделко й стремінце) побудовані так, що на них не діє сила ваги. Таким чином, процес слухового сприйняття є чистим, незалежним від гравітації рухом, який спонукається ззовні, тому що у вусі відсутня система м'язів, яка б могла активізувати цей процес. Це дає підставу стверджувати, що слухове сприйняття музики пов'язане з «легким, повільним рухом», який відтворюється внаслідок проникнення звуку всередину. Тобто, через мимовільне сприйняття музики її звучання легко «входить» у дитину, не викликаючи відторгнення, та активізує рухливість дитини через вуха. Внаслідок цього дитина піддається вільному руху, та прямує за ритмом, темпом, мелодією, рухаючись усім тілом. Це створює основу для включення дитини до наступної діяльності. Однак, для дітей з вадами розвитку тут необхідно враховувати аспект часу – спочатку активізується внутрішній рух на рівні слуху, і тільки згодом він переходить у зовнішній рух.

Ще одна функція, що є дуже важливою для дітей з особливостями розвитку – це зв'язок з мовленням. Йдеться про те, що безпосередньо саме під час слухового сприйняття активізується ще один орган людського тіла – гортань. Гортань особливим чином відтворює слово або музику, які до неї дійшли. Це теж у свою чергу активізує «людину руху» в дитині, яка відзивається музиці. Завдяки, знову ж таки, ненав'язливій дії музики на даний орган при неодноразовому повторенні (що найбільш можливим є при прослуховуванні пісень), у дитини також з часом активізується функція мовлення.

Розглянуті особливості впливу музики на людину з порушеннями розвитку є основними засадами роботи у музикотерапії. Цілеспрямоване, організоване застосування музики та музично-ритмічної діяльності для досягнення корекційних, терапевтичних завдань, а саме – формування, відбудови, підтримки психічного та фізичного здоров'я – і є суть музичної терапії.